

СТАНОВИЩЕ

ОТНОСНО: Проект за държавен бюджет на Република България за 2026 г.

Съюзът за стопанска инициатива (ССИ), след като се запозна с предложения проект за държавния бюджет за 2026 г., изразява следното становище:

Съюзът за стопанска инициатива изразява резерви към изпълнението на предложения проект за държавен бюджет за 2026 г. в рамките на дефицит, който не надвишава 3% от брутният вътрешен продукт (БВП), предвид размера на разходната и твърде оптимистичната прогноза за приходната му част.

Този бюджет е важен, тъй като ще бъде съставен, изпълняван и отчетан в евро през първата година от членството на България в еврозоната. Той обаче е ключов от гледна точка на влошаващото се състояние на публичните финанси заради постоянни дефицити и нарастващ държавен дълг.

От 2020 г. насам генерално беше променена парадигмата относно публичните финанси - беше предприето отстъпление от прилаганата след въвеждането на валутния борд политика на близки до балансиран бюджет. Вече въпросът при изпълнението на бюджета не е дали ще има дефицит или излишък в края на годината, а дали отрицателното бюджетно салдо на България ще се вмести в ограничението 3% от БВП. Освен това бюджетите се изготвят като първо се определи размерът на желаните разходи, а след това се търсят източници за финансирането им.

Икономическата теория и практика показва, че в периоди на стопански растеж благоразумната фискална политика би следвало да е насочена към постигане на балансиран бюджет или дори излишък. Това е необходимо, за да може да бъде оказана необходимата подкрепа на нуждаещите се през периоди на спадове или отрицателни шокове за икономиката. За тази цел Министерството на финансите трябва да разполага с резерви (фискален резерв) и с доверието на инвеститорите, за да има достъп до капиталовите пазари при добри условия.

От проекта за държавен бюджет и мотивите към него става ясно, че растежът на разходите през 2026 г. значително би изпреварил този на приходите, ако не бъдат предприети мерки за овладяване на дефицита. Предложените дискреционни мерки обаче отново, както през 2025 г., се концентрират върху приходната част. Част от тях се изразяват в увеличаване на данъчни и осигурителни ставки, повишаване на административно определени прагове, събиране на 100% дивидент, мерки за борба с неформалната икономика.

Фискални правила и устойчивост

Предложеният проект за държавния бюджет на Република България през 2026 г. не отговаря на изискванията на Закона за публичните финанси.

Според чл. 23 ал. 2 от Закона за публичните финанси средносрочната бюджетна цел за структурния дефицит на годишна основа не може да надхвърля 1 на сто от brutния вътрешен продукт, при условие че размерът на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“ е под 40 на сто от БВП и рисковете от гледна точка на дългосрочната устойчивост на публичните финанси са ниски.

Ако е налице значително отклонение от средносрочната бюджетна цел (с повече от 0.5 на сто от БВП за една година или средно за 2-годишен период), е необходимо да се предприемат корективни мерки. Според чл. 24 неизпълнение се допуска при извънредни обстоятелства, а временно отклонение се допуска при провеждането на значителни структурни реформи, каквито не са предвидени в проекта за бюджет 2026.

В проекта се посочва, че неизменно през периода 2025-2028 г. структурното салдо ще бъде 3% от БВП или ще надхвърля този праг. Тоест средносрочната цел няма как да бъде 1% от БВП или дори такава да бъде поставена не се предвижда тя да бъде изпълнена. Следователно това изискване не е спазено.

Според чл. 25 ал. 1 от ЗПФ целта за салдото на сектор „Държавно управление“ е постигане или поддържане на нулево или положително салдо. В проекта никъде не се споменава такава цел. В проекта формално е спазена разпоредбата на ал. 2, че дефицитът на сектор „Държавно управление“ на годишна основа не може да надвишава 3% от БВП, но само ако се приеме твърдението, че планираните дефицити в размер 4.2% от БВП и 3.4% от БВП съответно през 2027 и 2028 г. се дължат на еднократни фактори, каквито са инвестициите във военно оборудване. Всъщност стремежът за достигане на военни разходи в размер 5% от БВП и постоянното повишаване на заплатите трайно ще увеличат размера на тези разходи и относителния им дял спрямо общите, така че такова твърдение е силно дискусивно.

Заради това е необходимо да се отбележи, че според ал. 4 в случай на дефицит в средносрочната бюджетна прогноза трябва да бъдат определени срок и стъпки за достигане на нулево или положително бюджетно салдо. Такива също не са предвидени.

Според чл. 26 ал. 1 годишният растеж на разходите не следва да надхвърля референтния растеж на потенциалния БВП. В АСБП 2026-2028 г. се посочват изчисления на Европейската комисия, според които средният растеж на потенциалния БВП през периода 2024-2028 г. е 2.2% годишно. Според доклада изменението на посочения разходен индикатор в реално изражение е съответно 4% през 2025 г., 3.2% през 2026 г. и след това се понижава до 0.2% и 0.4% през следващите две години. В ЗПФ обаче не е посочено, че трябва да се оценява стойността в средносрочен период, а за всяка отделна година, което означава, че според посочените данни това изискване също не е спазено в разглеждания законопроект.

Необходимо е да се уточни, че посочената част от ЗПФ се базира на норми от европейското законодателство, които бяха променени през 2024 г. Действащите понастоящем разпоредби се отнасят до растежа на нетните първични разходи, чийто горен праг се определя със Средносрочния фискален структурен план. Определените според него растежи са съответно 4.9%, 4.4% и 4% за периода 2026-2028 г. Прогнозираните според МФ растежи са съответно 6%, 4.8% и 1.1%. По този начин би се постигнало фактическо изпълнение на Плана, тъй като минималният растеж през 2028 г. би бил достатъчен, за да се коригира натрупаното преди това отклонение. Разбира се, такава стойност предизвиква

сериозно съмнение, защото би била постигната при фактическо замразяване на общите разходи (включително вноската в бюджета на Европейския съюз) през 2027 г. спрямо 2026 г.

Тази политика изглежда невъзможна както при настоящата управляваща коалиция, така и при евентуална промяна. Причините са свързани политическата нестабилност и желанието за печелене на гласове чрез по-големи бюджетни разходи. Показателно за това е сравнението между прогнозния размер на разходите в предишната версия на средносрочната бюджетна прогноза (2025-2027 г.), приета през месец март, и настоящата. Планираните за 2026 г. според първата прогноза общи разходи за 2026 г. би следвало да са с 8.4 млрд. лв. отколкото са заложените в настоящия проект. Разликата за 2027 г. също е значителна – според проекта предвидените разходи са със 7 млрд. лв. по-високи отколкото са били определени с предходната прогноза.

Междувременно Националният статистически институт обяви възходяща ревизия на данните за размера на brutния вътрешен продукт, но тя съвсем не е достатъчна, за да обоснове подобни разлики.

Тази практика за съзнателно подценяване на бъдещите бюджетни разходи всъщност е основание да се приеме, че ще бъде спазено изискването на новите европейски фискални правила. Всъщност обаче по-реалистично планиране би показало, че там също е налице проблем. В това отношение ще бъде важна оценката на Европейската комисия, ако проектът за бюджет бъде приет в настоящия му вид.

Разпоредбата в чл. 27 ал. 1 на ЗПФ също не е спазена. Тя гласи, че целта за салдото по консолидираната фискална програма (тоест на касова основа) е да се постигне или поддържа нулево или положително салдо. Видимо от проекта е, че през периода 2025-2028 г. не са очаквани такива салда, тъй като са налице трайни дефицити около 3% от БВП. При подобни случаи е предвидено (в ал. 2) предприемане на компенсирателни мерки.

В проекта е формално е спазена разпоредбата на чл. 27 ал. 4, че годишният дефицит не трябва да надвишава 3% от БВП.

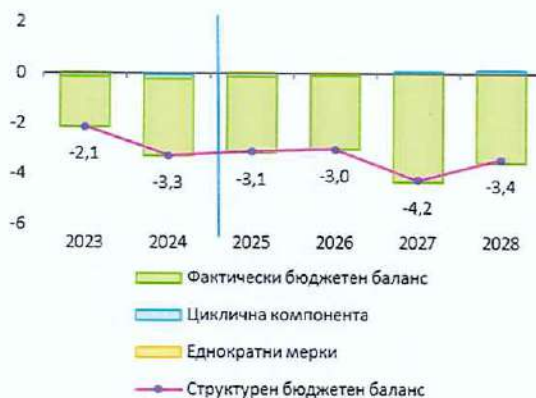
Чл. 28 ал. 1 също не е спазен. Той предвижда максималният размер на разходите по КФП, които не включват средствата от ЕС или Плана за възстановяване и устойчивост и националното съфинансиране по тях, да е 40% от БВП. Според проекта този размер е 40.1% от БВП (общите разходи са рекордните 45.8% от БВП без отчитане на възможното разпределение на допълнителни средства от Българската банка за развитие или чрез други извънбюджетни механизми). През следващите години е планирано този дял да се понижи, но по-горе коментирах надеждността на такава прогноза.

Чл. 29, който се отнася за съотношението на държавния дълг спрямо БВП, все още е спазен.

В обобщение са спазени разпоредбите относно максималния размер на дефицита на начислена и на касова основа за 2026 г. и относно съотношението между държавния дълг и БВП. Правилата относно средносрочните цели за салдото на начислена и на касова основа, за структурния баланс и за растежа на разходите не са изпълнени. Изпълнението на заложеното фактическо замразяване на общите разходи през 2027 спрямо 2026 г. е под сериозно съмнение, което ще постави под риск спазването на изискването за растежа на нетните първични разходи от актуализираната рамка на ЕС.

Фигура: Структурен бюджетен баланс

Източник: Министерство на финансите „АСБП 2026-2028“

Индикаторите за устойчивост отчитат въздействието на застаряването на населението и текущото състояние на публичните финанси за прогноза на бъдещото развитие. Според актуалните им стойности вече рискът не е нисък, а се възприема като умерен. Според изчисленията на Европейската комисия индикаторът S2 показва, че структурният дефицит през 2026 г. трябва да се понижи с 2 процентни пункта (от 3% от БВП на 1% от БВП), за да се стабилизира съотношението между държавния дълг и БВП до 2070 г. Според индикатора S1, за да не надхвърли съотношението между държавния дълг и БВП прага 60% в дългосрочен план, е необходимо още през 2026 г. структурният дефицит да бъде понижен с 1.1 п.п. до 1.9% от БВП.

Таблица: Индикатори за устойчивост на публичните финанси

	МФ		ЕК	
	S1	S2	S1	S2
Стойност, от която:	0,9	1,6	1,2	2,0
Начална бюджетна позиция	2,1	2,2	2,5	2,7
Дългово ограничение	-0,5		-0,7	
Бъдещи промени в бюджетната позиция	-0,7	-0,6	-0,7	-0,8
Необходим структурен първичен баланс през първата прогнозна година	-1,1	-0,4	-1,1	-0,4

Източник: МФ, Debt Sustainability Monitor 2024

Макрорамка

Един от най-важните елементи при всяка прогноза е базата. За разлика от бюджета за 2025 г., който беше приет след като предходната година вече бе изтекла и беше ясно какво се беше случило, настоящият би трябвало да се гласува без толкова налични данни. Разбира се, до тогава ще Националният статистически институт ще оповести данните от експресната оценка за БВП за третото тримесечие, така че ще има индикатори, които да дават по-подробна информация. Въпреки това е важно да се оценят на първо място размерът и тенденциите в развитието на българската икономика през настоящата година и след това да се продължи към 2026 г.

За разлика от други подобни упражнения в миналото настоящата прогноза за размера на БВП по текущи цени през 2025 г. изглежда реалистична. Според нея БВП ще бъде

около 220.8 млрд. лв. (112.9 млрд. евро). Спрямо тази база очакваният БВП в размер 235 млрд. лв. (приблизително 120.2 млрд. евро) също изглежда възможна за реализиране.

Притеснение обаче будят реалните растежи на БВП и неговите разходни елементи. Действително очаква се положителен растеж на икономиката 2.7%, но по този начин темпът ще се забави спрямо 2025 г. Министерството на финансите очаква също така крайното потребление ще нарасне с 3.6% спрямо 5.2% през настоящата година, инвестициите (и по-конкретно бруто образуването на основен капитал) да се свият с 1.2%, въпреки че се очаква сериозен импулс, тъй като бюджетните разходи за инвестиции са планирани да нараснат с почти 3 млрд. лв. Това означава, че МФ очаква силен ефект на изтласкване на частните инвестиции като факторите за това предстои да бъдат идентифицирани.

Реализирането на очаквания растеж на износа зависи в значителна степен от външното търсене – тоест най-вече икономиките от ЕС и от по-конкретно от еврозоната, които са основните дестинации за износ. Германската икономика засега не показва признаци за оживление, а кризата в структуроопределящия за нея отрасъл – автомобилостроенето, продължава. Зеленият преход и скъпата енергия в резултат от него, както и преминаването към електромобили в съчетание с високите разходи за труд на работен час са сред основните предизвикателства, които вероятно ще изискват по-продължителен период на приспособяване. Икономиката на Франция страда от лошото състояние на публичните финанси, което няма да бъде подобро, докато продължава политическата нестабилност. Кризата в бюджета ще забави растежа и в Румъния, която също е много важен партньор за износ на стоки, но и при туризма.

Разбира се, тази картина не е пълна, но френската и германската икономика са двете водещи в ЕС и еврозоната, така че тяхното състояние влияе (силно) върху всички останали членове на тези съюзи.

Притеснения буди и очакваното забавяне на растежа на вноса до 2.7% спрямо 4.2% през 2025 г. Един от най-ясните индикатори за състоянието на българската икономика е промяната във вноса. Исторически винаги, когато вносът се свива, това се случва и с БВП. Положителният растеж все пак би следвало да се разглежда като индикатор, че МФ не очаква криза.

Състоянието на пазара на труда изглежда относително добро – броят на заетите лица се очаква да се повиши, нормата на безработица да се задържи ниска. Растежът на заплатите обаче се очаква да се забави до едва 5.4%, въпреки че в бюджетния сектор е предвидено те да се повишат с 12.1% (тази стойност е получена от разходите за заплати в бюджета, а не според изразените намерения). При настоящото съотношение на наетите лица това би означавало заплатите в частния да се повишат с едва 2.4%. Според прогнозата обаче потребителските цени според хармонизирания индекс ще се увеличат с поне 3.5%, което би означавало, че покупателната способност ще се понижи.

Прогнозата за инфлацията предизвиква недоверие, тъй като от една страна се продължава политиката за нарастване на бюджетните заплати и на пенсиите, които ще повишат потреблението, а от друга – предстои въвеждането на еврото. Прогнозата в предходния бюджет за 2025 г. беше за средногодишна инфлация 2.4%, а в настоящия тя вече е ревизирана на 3.6%. Подобно развитие е вероятно да се случи и през следващата година.

Низходяща ревизия се наблюдава при съотношението между преките чуждестранни инвестиции и БВП. За 2025 г. бяха предвидени 3.8%, вече са 3.2%, но вероятно

и тази прогноза няма да се сбъдне. За 2026 г. се предвижда също 3.2%, но очакванията за допълнително влошаване на средата за бизнес заради повишаване на данъчно-осигурителната тежест и на ю разходите за съобразяване с регулациите не дават повод за оптимизъм.

Притеснения буди обаче настоящият модел на растеж на българската икономика. Той е основан изцяло върху потреблението и услугите, докато същевременно производството в индустрията спада. Синдикатите рядко са прави, но в случая твърдението на един от техните представители, че настоящият растеж е движено от потреблението, за съжаление е вярно. Нарастването на потреблението и вноса обаче е движено от постоянния и висок растеж на бюджетните разходи. Това се случва през 2025 г. и ще бъде продължено през 2026 г.

Според данните от макроикономическата прогноза на МФ допълнителните разходи, инжектирани в икономиката и финансирани предимно чрез външни заеми, почти не се мултиплицират. Тоест всеки допълнителен лев от тях допринася за около 1 лев допълнителен БВП.

Освен това стимулт за повишаване на заплатите произтича от политиката по доходите, която обаче не е съобразена с възможностите на икономиката. По принцип би следвало по-високата производителност в търгуемия сектор, който почти изцяло е частен, да води за повишаване на заплатите в него. За да не се случи недостиг на кадри в нетъргуемия сектор в него също би следвало да се увеличат заплатите, въпреки че липсва конкурентен натиск за нарастване на производителността.

В България в момента моделът е обърнат – държавата увеличава доходите на бюджетните служители в условията на дефицит на кадри на пазара на труда. Това принуждава частния сектор, дори когато няма по-висока производителност също да вдига заплатите. По този начин обаче експортно ориентиранияте сектори понижават конкурентоспособността си заради по-високите разходи за труд.

Други рискове, произтичащи от тази политика, са фискална неустойчивост, инфлация, спадащо производство. Възможното решение за такава ситуация е фискалната консолидация, но тя би могла да има неблагоприятни социални последици.

Само че според сценария в проекта фактическото замразяване на разходите, което се предвижда през 2027 г. спрямо 2026 г. няма да създаде никакви рискове за икономиката. След като през 2025 и 2026 г. растежът на икономиката е породен от повишаването на бюджетните разходи съответно с 15.5 млрд. лв. (7.9 млрд. евро) и почти 13.3 млрд. лв. (6.8 млрд. евро), то през 2027 г. той е по-малко от 300 млн. лв. (под 150 млн. евро), но въпреки това икономиката се очаква да се разшири с 13.5 млрд. лв. (6.9 млрд. евро). Тази по същество структурна промяна се нуждае от сериозно обяснение, което не открих в текста на мотивите към законопроекта. Поради това изразих съмнение и относно фискалните показатели за 2027 и 2028 г.

Тук възниква въпросът – ако е този сценарий е възможен през 2027 г. защо той да не бъде реализиран още през 2026 г.? Запазването на общите разходи с минимално повишение спрямо настоящата година значително би намалило напрежението относно дефицита и не би породило необходимост от (отново) прекалено оптимистично прогнозиране на приходната част.

Държавен дълг

Държавният дълг през периода 2026-2028 г. има ясно изразена тенденция да нараства както в абсолютен размер, така и спрямо БВП. Регистрираната в края на 2024 г. стойност е 24.2 млрд. евро (23.1% от БВП), докато в края на 2028 г. се очаква да бъде почти 49 млрд. евро (36.6% от БВП) по национална методология. съотношението на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“ (европейска методология) спрямо БВП са съответно 23.8% през 2024 г. и се увеличават до 37.1% от БВП през 2028 г.

Тази негативна тенденция се дължи както на постоянните високи бюджетни дефицити през всяка отделна година, но и заради практиката да се емитира дълг не само за финансиране на дефицитите и за рефинансиране на съществуващ такъв, но и за операции по капитализиране на дружества държавна собственост, като след това средствата се използват за проекти, които би следвало да получат финансиране директно от бюджета.

Това „творческо“ счетоводство служи за понижаване на размера на официалните стойности на разходите и - заради това - на бюджетните дефицити, като този инструмент служи за заобикаляне на местните и европейските фискални правила.

Според АСБП 2026-2028 г. максималният размер на новия държавен дълг, който може да бъде поет през 2026 г. е 20.5 млрд. лв. (10.5 млрд. евро). За покриване на дефицита, за структурни и програмни заеми, за кредит по програмата на ЕС SAFE и за рефинансиране на съществуващи дългове през 2026 г. са необходими около 17.2 млрд. лв. (8.8 млрд. евро).

С 1.07 млрд. евро ще бъде увеличен капиталът на няколко дружества, като най-големи суми ще бъдат отделени за Създаване на Смесено предприятие (Joint Venture) чрез ВМЗ ЕАД – 407 млн. евро, Учредяване и капитализиране на търговско дружество в сектора на военната промишленост със 100% държавно участие към Министерството на икономиката и иновациите – 260 млн. евро, инвестиции във ВиК инфраструктура чрез Българския ВиК холдинг – 200 млн. евро и инвестиции в дейности по техническа рекултивация на находище „Източномаришки въглищен басейн“ чрез увеличаване капитала на „Български енергиен холдинг“ ЕАД.

Останалите около 600 млн. евро вероятно също ще бъдат използвани за капитализиране на дружества държавна или общинска собственост, което ще представлява продължение на политиката от 2025 г.

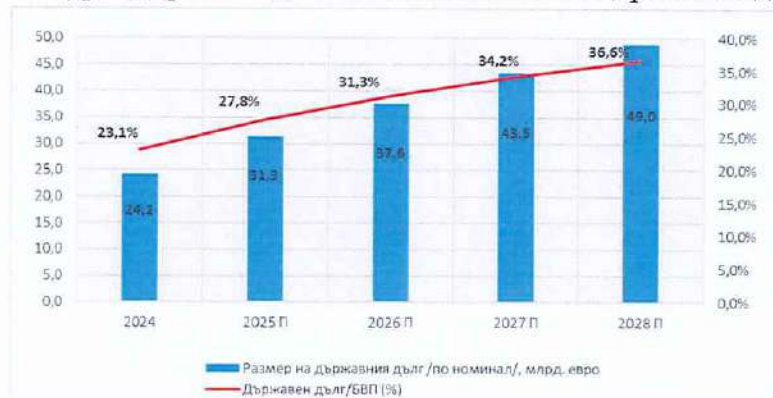
Изчисленията базирани на данните от таблиците в АСБП 2026-2028 г. показват също, че нарастването на новия дълг през годината ще бъде с около 6.3 млрд. евро, докато обясненията в текста предполагат около 7.4 млрд. евро. Вероятно в хода на дискусиите в парламентарните комисии или пленарната зала ще бъде изяснено какви са точните намерения на авторите на законопроекта.

В резултат от политиката по дълга през периода 2025-2028 г. се очаква значително нарастване на разходите за лихви въпреки подобрението на кредитния рейтинг заради приемането в еврозоната. От очаквани разходи в размер 744.1 млн. евро през 2025 г. те ще се повишават постоянно през периода на проекта. Докато през 2026 г. те ще бъдат 1.1 млрд. евро, през 2028 г. те ще са вече 1.76 млрд. евро – т.е. ще нараснат почти 2.4 пъти.

По този начин обаче се повишава финансовият риск, тъй като се увеличават фиксираните разходи. Делът от общите приходи, който ще трябва да бъде насочен към разходи за лихви ще се повиши от 1.7% през 2025 г. до 3.2% през 2028 г. Съответно ще се

повиши делът на разходите за лихви и спрямо БВП – от 0.7% през 2025 г. до 1.3% от БВП през 2028 г.

Фигура: Държавен дълг и съотношение на държавния дълг към БВП

Източник: Министерство на финансите, АСБП 2026-2028 г.

Приходи и приходни мерки

Съюзът за стопанска инициатива винаги е защитавал тезата, че регулирането на бизнеса е необходимо тогава, когато нови ползи за обществото, потребителите и самия бизнес, които надвишават разходите за съобразяване с тях и евентуалното намаляване на производството и заетостта. Задължение на бизнеса е да спазва нормативната уредба и добрите нрави, но не и да върши работата на приходните администрации или на регулаторните органи.

Такива примери представляват предложенията за разширяване на обхвата на стоките с висок фискален риск, въвеждането на мобилно приложение за регистриране в реално време на движението на транспортните средства, превозващи такива стоки, и въвеждането на задължение за електронно отчитане на приходите от продажби чрез използване в търговските обекти на одобрен от Националната агенция по приходите софтуер за управление на продажбите. Поради това ССИ не подкрепя тези мерки.

Твърде оптимистичната прогноза за данъчните приходи и особено за приходите от данъка върху добавената стойност е трябвало да бъде обяснена по някакъв начин и поради това са използвани отхвърлени в миналото предложения, които още тогава са били оценени като неработещи.

Съюзът за стопанска инициатива категорично не подкрепя увеличението на осигурителните вноски за фонд „Пенсии“ с 2 процентни пункта от 1 януари 2026 г. и с още 2 п.п. от 1 януари 2028 г. По този начин се повишава данъчно-осигурителната тежест върху доходите от труд за всички работещи, увеличават се разходите за труд за работодателите и възникват допълнителни стимули за избягване на облагането.

Също така това е лош сигнал за инвеститорите от гледна точка на възможностите за предвидимост на средата за бизнес –увеличение с 2 п.п. беше официално обявено в мотивите към действащия Закон за бюджет 2025 г. за 2027 г. Ако това предложение бъде прието, това ще се случи малко преди края на календарната година, когато фирменото планиране за 2026 г. отдавна е приключено, а разходите за труд представляват основен

елемент и поради това процесът ще трябва да бъде повторен. Тоест така за бизнеса се създават и допълнителни административни разходи.

ССИ не подкрепя и увеличаването на минималния осигурителен доход на 1213 лв. (620 евро) и на максималния осигурителен доход на 4600 лв. (2352 евро). По този начин се засягат пряко разполагаемите доходи за работещите на трудов договор или на хонорар. Докато при минималния осигурителен праг все пак стойността беше ясна по-рано заради повишаването на минималната работна заплата, то при максималния праг отново в мотивите към Бюджет 2025 беше обявено, че увеличението ще бъде по-малко – с 300 лв., докато сега се оказва, че то ще е с 470 лв. месечно.

Ефектът от по-високите минимална работна заплата и минимален осигурителен доход за работодателите е следният. За работник на минимална работна заплата през 2025 г. работодателят прави разходи за труд 1284 лв. на месец (15408 лв. на година). През 2026 г. за работник на минимална работна заплата работодателят ще трябва да плаща по 1459.72 лв. на месец (17516.7 лв. на година). Следователно за работник с една и съща производителност работодателят ще трябва да плаща с 13.7% повече през 2026 г.

При доходите между минималния и максималния осигурителен праг, за да се осигури същата нетна заплата, каквато е била през 2025 г., работодателят ще трябва да направи с 2% по-високи разходи за труд, докато при по-високи доходи този процент се увеличава. Например, ако нетната заплата е била 4000 лв. през 2025 г., за да се запази нейният размер през 2026 г. разходите за работодателя трябва да се повишат с 4.3%, а при нетна заплата 5000 лв. – с 3.6%. Следователно за една и съща работа разходите за труд ще се увеличат и това ще допринесе за понижаване на разходната конкурентоспособност, която се измерва чрез разходите за труд за единица произведена продукция.

Като цяло работодателите ще бъдат наказани най-сурово за наемането на работници на минимална заплата, за които разходите ще се повишат с 13.7%. Казано по друг начин ако работодателите решат да запазят разходите си за труд непроменени и използват само лица, наети при минимална работна заплата, то от всеки 100 работещи през 2025 г. те ще трябва да освободят 12 през 2026 г. При работещите с осигурителен доход между минималния и максималния праг повишението е средно с 2%, т.е. ако решат да запазят разходите си за труд непроменени спрямо 2025 г. работодателите ще бъдат принудени да съкратят 2 работни места от всеки 100.

Съюзът за стопанска инициатива не приема прогнозата за приходната част в проекта за бюджет за 2026 г. Още преди приемането на бюджет 2025 г. ССИ категорично обяви позицията си, че заложените приходи са твърде оптимистични най-вече заради постъпленията от данъка върху добавената стойност. В мотивите към проекта за бюджет за 2026 г. се признава, че данъчно-осигурителните приходи вместо 36.2 млрд. евро те няма да превишат 34.8 млрд. евро, т.е. неизпълнението се очаква от МФ да бъде над 1.4 млрд. евро, като приносът на ДДС за това би бил над 1.6 млрд. евро. Това означава, че част от неизпълнението на приходите от ДДС ще се компенсират от по-високи приходи от преки и други данъци. Всъщност обаче посочената оценка също не изглежда достатъчно надеждна, защото в нея се твърди, че постъпленията от помощи и дарения от чужбина (по еврофондовете и Плана за възстановяване и устойчивост) ще надхвърлят планираните с 80 млн. евро. При положение че от втория транш беше отложено плащането на 215 млн. евро и

вероятността да бъдат получени средства по третия транш по ПВУ е минимална, оценката по този параграф също ще бъде силно оптимистична.

В проекта за 2026 г. обаче тази практика продължава. При очакван номинален растеж на БВП с 6.4%, планираният растеж на общите приходи е 15%. Данъчно-осигурителните приходи се прогнозира да нараснат с 20.2%, неданъчните приходи да се понижат с 8.9%, а приходите от помощи и дарения да се увеличат с 6% спрямо очакваното изпълнение през 2025 г.

Основен принос за това се очаква да имат постъпленията от ДДС, които да скочат с 35.5%, освен това приходите от корпоративни данъци от нефинансови предприятия, чийто растеж да бъде 33.2%. Основанията за тези прогнози са мерките за повишаване на събираемостта при ДДС, а при корпоративните данъци въздействието на въведената през 2024 г. 15% ставка по данъка върху печалбата за корпорации с оборот над 750 млн. евро, както и удвояването на ставката по данъка върху изплатените дивиденди от 5% на 10%. Резултатът от последната мярка също е оценен прекалено оптимистично, макар че данните в текста на мотивите и в таблицата с дискреционните приходни мерки се различават. Докато в текста в т. 1.2.1 „Приходи от корпоративни данъци“ се посочват общи приходи от този данък 86.3 млн. евро, то в таблицата с дискреционни мерки те са 340 млн. евро допълнително към планираните през 2025 г. Първата сума изглежда по-вероятна за реализиране предвид очакваните приходи от този данък през 2025 г.

ССИ не подкрепя по принцип увеличаването на данъчни и осигурителни ставки с цел повишаване на постъпленията, без преди това да са взети мерки за подобряване на икономичността, ефикасността и ефективността на бюджетните разходи.

Отлага се въвеждането на принципа „Замърсителят плаща“ при такса „Битови отпадъци“ заради недостатъчната готовност от страна на общинските администрации.

Увеличават се дължимите такси от организаторите на хазартни игри за осигуряване на допълнителни приходи.

Според разпоредба в сила до края на 2025 г. данъчното третиране на доходите от лихви по облигации и други дългови ценни книжа и доходите от разпореждане с финансови инструменти, търгувани на пазар за растеж (специална категория място за търговия, дефинирани в Директива 2014/65/ЕС относно пазарите на финансови инструменти) се изравнява с тези, търгувани на регулиран пазар. Тази разпоредба се предлага да стане постоянно действаща от началото на 2026 г.

Предвижда се по-благоприятно третиране на електромобилите чрез използване на ускорена амортизационна норма до 50%, докато за автомобилите се прилага 25%.

Увеличава се данъчната ставка на данъка при източника, удържан при доходите от дивиденди и ликвидационни дялове от 5% на 10%. Целта на тази мярка е повишаване на постъпленията в държавния бюджет и на данъчната справедливост, тъй като според вносителите групите с по-високи доходи получават такива приходи. Освен това доходите от труд и капитал се приема, че ще се облагат по-балансирано. Изглежда сякаш управляващите не могат да си представят, че доходите от труд могат да служат не само за потребление, но и част от тях да бъде спестена и след това инвестирана в акции. Явно хората не могат едновременно и да работят, и да имат някакъв капитал или непременно трябва да го вложат в банковата система или в недвижим имот.

Софтуерът за управление на продажбите, който се използва от регистрираните по ЗДДС лица и които са задължени да издават фискален бон, се предлага да бъде посочван в списък в Закона и да се сменят почти всички такива приложения в срок до 1 януари 2026 г. Целта е да се улесни работата на приходните администрации, които иначе са длъжни да инспектират функционалността на различните използвани приложения. Ако тази промяна бъде приета, дори оператори, които са напълно коректни, ще трябва да сменят софтуера си в рамките на около месец. От техническа гледна точка това е трудно постижимо и може да създаде напълно излишен административен разход за бизнеса.

Въвежда се задължение при превоз на стоки с висок фискален риск да се предават данни в реално време за движението на превозното средство. Мярката е насочена срещу укриването на данъци чрез некоректно документиране в количествено или стойностно изражение на стоки.

Прогнозиран е спад на неданъчните приходи с 8.9% спрямо оценката за изпълнението през 2025 г. Основен принос за това има спадът на приходи и доходи от собственост.

При помощи и дарения се очаква растеж 6%. Възможно е той да бъде надвишен, ако частта от плащането по втория транш и по-вероятно третият транш бъдат изплатени през 2026 г. вместо през 2025 г., каквито са очакванията на управляващите.

Прогнозата на ССИ е, че данъчните приходи отново няма да бъдат изпълнени и това ще допринесе основно за неизпълнението на заложените приходи, помощи и дарения като цяло. Отново както през 2025 г. дискреционните мерки са съсредоточени в приходната част, но всъщност дефицитът произтича не от лошо й представяне, а от твърде големите разходи.

Предложения и препоръки на ССИ:

- Спазване на ангажиментите относно осигурителните ставки и максималния осигурителен доход, поети в бюджета за 2025 г.
- Въздържане на мерки, с които част от разходите на приходните администрации се прехвърлят към бизнеса и създават много трудни (в някои случаи невъзможни) за изпълнение условия в поставените срокове.
- Въздържане от въвеждане на нови данъчни облекчения и намаления до достигане на нулево бюджетно салдо.
- По-реалистично планиране на приходната част и особено на данъчно-осигурителните приходи.

Разходи и разходни мерки

Съюзът за стопанска инициатива не подкрепя проекта за държавен бюджет в частта му относно разходите. Мотивите за това са свързани както с твърде високия им размер през 2026 г. и през следващите до 2028 г., така и заради политиката на „творческо“ счетоводно отчитане, при която разходи, които трябва да бъдат отчетени като бюджетни, се извършват фактически чрез увеличаване на капитала на държавни и общински фирми и така се отчитат извънбюджетно.

Дори формално планираният размер от почти 55.1 млрд. евро през 2026 г. представлява вече твърде висок дял на преразпределение през бюджета – 45.8% от БВП. Но

ако към тях се добавят и минаващите „под черта“ почти 1.7 млрд. евро тогава фактическият дял на преразпределението достига 47.2% от БВП. Множество емпирични изследвания показват, че такъв дял на разходите не позволява на икономиката да се разширява по устойчив начин в дългосрочен период.

В рамките на Европейския съюз държавите с разходи, които не надвишават 40% от БВП и с близки до балансиран бюджет, са тези, които реализират по-висок и устойчив темп на растеж. Понастоящем България не отговаря на нито едно от тези условия.

Описаната по-горе корекция е валидна и за размера на бюджетното салдо. Ако се отчетат допълнителните разходи „под черта“ към него, то размерът му вече надвишава 5.3 млрд. евро, което се равнява на 4.4% от очаквания в прогнозата БВП за 2026 г. Крайният израз на твърде високите бюджетни разходи спрямо възможностите на икономиката да генерира приходи е постоянното увеличаване на държавния дълг и на съотношението му спрямо БВП.

Такава политика, независимо дали според официалните данни или според коригираните, не само не отговаря на критериите за стабилност, а още повече отдалечава публичните финанси от нея. Според ЗПФ и разпоредбите в него при трайно отклонение от целите за балансирано салдо по консолидираната фискална програма и за дефицит до 1% от БВП на сектор „Държавно управление“ е необходимо да се предприемат коригиращи мерки. Такива не са предвидени.

Защо е важен общият размер на разходите? Бюджетът представлява най-видимия израз на политиката на управляващото мнозинство и излъченото от него правителство. Тогава когато все повече ресурси са необходими и от това произтича един и същ или дори по-лош резултат, това означава, че ефективността на използването им се понижава. Това се наблюдава при проекта за бюджет за 2026 г. спрямо действащия такъв за 2025 г.

В чл. 20 от ЗПФ са определени принципите за управление на публичните финанси: всеобхватност, отчетност и отговорност, адекватност, икономичност, ефикасност, ефективност, прозрачност, устойчивост и законосъобразност. Всички те са еднакво важни, но особено внимание е необходимо към три от тях.

Икономичността е дефинирана като придобиване с най-малки разходи на необходимите ресурси за осъществяване дейността на бюджетните организации при спазване на изискванията за качество на ресурсите. Ефикасността е постигането на максимални резултати от използваните ресурси, а ефективността е степента на постигане на целите на бюджетните организации при съпоставяне на действителните и очакваните резултати от тяхната дейност.

Тоест, когато се говори по принцип за ефективност, се има предвид всъщност някое от посочените понятия.

Всъщност обаче освен няколко споменавания на тези понятия по принцип липсва анализ или посочване на конкретни мерки, насочени към по-икономично, по-ефективно или по-ефикасно изпълнение на дейността на бюджетните организации.

Съюзът за стопанска политика се въздържа от подкрепа за продължаване на програмата за смекчаване на икономическите последствия от нестабилността на цените на електрическата енергия и природния газ в настоящия ѝ вид. През 2025 г. бяха обсъдени варианти тези субсидии да се ограничат само до енергийно интензивните отрасли, но това не е залегнало в проекта. Освен това бизнесът имаше достатъчно време да се приспособи към

по-скъпата енергия и вече я е калкулирал в продажните цени. Така че няма непосредствено основание тази програма, възлизаща на 204.6 млн. евро да бъде удължена.

ССИ не подкрепя планираното увеличаване на разходите за персонал в бюджетната сфера с 5% за тези служителите, които не получат по-голямо повишение. По този начин фактическото нарастване спрямо очакваното изпълнение за 2025 г. е 7.2%. Само че при разходите за заплати увеличението е всъщност 12.1%, което отново представлява значителен растеж на фона на очаквания растеж на заплатите като цяло за икономиката с 9.9%. Това означава, че растежът на заплатите в частния сектор ще бъде по-нисък и е възможно за някои дейности той да не надвиши темпа на инфлация.

Любопитно е, че всъщност по-ниския растеж на разходите за персонал спрямо тези за заплати се дължи на „Други възнаграждения и плащания на персонала“, които е предвидено да се понижат с 1.1 млрд. лв. през 2026 спрямо 2025 г. По принцип в тази сметка се отчитат бонуси, премии, социални придобивки, обезщетения и еднократни помощи. В мотивите към законопроекта липсва информация за промени в бонусите или социалните придобивки за бюджетните служители. Вероятно тази промяна е компенсирана от повишение в друг параграф.

Друг основен проблем на разходната част на бюджета са социалните и здравноосигурителните плащания. Те се повишават с 13,9% на годишна база или с почти 2.76 млрд. евро. По този начин обаче те достигат рекорден дял 18.8% от БВП.

Налице са множество проблеми в тази област. Дефицитът във фонд „Пенсии“ е резултат от няколко извънредни повишения на пенсиите, след които продължи да се прилага т.нар. Швейцарско правило – т.е. беше разширена базата, върху която след това се начисляват процентните увеличения. Същевременно този дефицит е резултат и от разходи, които всъщност не представляват пенсии, а социално подпомагане. Такива са обезщетенията за трайно намалена работоспособност и такива за старост, които трябва да бъдат финансирани директно от държавния бюджет.

В здравната система се наблюдава неефективен контрол особено върху болничната помощ от страна на Националната здравноосигурителна каса. Освен това някои от клиничните пътеки са недостатъчно финансирани и не се създават достатъчно стимули за възпроизводство на системата чрез навлизане на млади лекари, медицински сестри и други свързани професии. Същевременно броят на лечебните заведения и на леглата в болниците са значителен брой спрямо населението на страната.

Подобна е ситуацията в образованието. Запазването на правилото средната учителска заплата да бъде 125% от средната за страната допринася за значително повишаване на разходите за заплати в тази система., Съпоставянето между нарастващите разходи и понижаващи се резултати показва, че принципите икономичност, ефикасност и ефективност на практика не се изпълняват. Нещо повече - тези показатели дори се влошават. На този фон липсват конкретни мерки за промени и в двете посочени системи.

Значително нарастване с около 1.5 млрд. евро се очаква и при капиталовата програма. Тук отново остават съмнения по какъв начин се избират приоритетните проекти и дали това се базира на финансово-икономически анализ или на други критерии.

Предложения на ССИ относно разходната част

- Замразяване на разходите при равнището им от 2025 г.

- Въвеждане на действително програмно и след това на ориентирано към резултати бюджетирание
- Въвеждане на капиталово бюджетирание.
- Промяна на правилото за определяне на минималната работна заплата, така че да е съвместимо с Директивата за минималната заплата в зависимост от медианната заплата, растежа на производителността на труда, бизнес цикъла и покупателната способност.
- Отмяна на всички правила за определяне на заплатите в бюджетния сектор спрямо средната заплата за страната.
- Отмяна на правила за определяне на разходи по дейности или по функции като фиксиран процент от БВП.

С оглед на гореизложеното, Съюзът за стопанска инициатива **не подкрепя** предложения проект за държавния бюджет за 2026 г. и изразява своята готовност за участие в по-нататъшни коментари и дискусии, за да бъде осъществена ефикасна законодателна инициатива.

С УВАЖЕНИЕ,

МИХАИЛ КРЪСТЕВ

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС НА

СЪЮЗ ЗА СТОПАНСКА ИНИЦИАТИВА

